

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 15 • 1967 • SIDE 213–214

En heraldisk gåde

Af Hans Krag

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

En heraldisk gåde

Av Hans Krag

EN NORSK prest, *Ole Frantzen Flor*, fra 1681 til sin død år 1700 sogneprest til Gjerpen (et prestegjeld vestenfor Oslofjordens munning og like nordenfor byen Skien), førte et segl av adskillig interesse. Eller for ikke å si mer enn hvad jeg kan stå ved, han benyttet ihvertfall én gang i sitt siste leveår et slikt segl; andre av hans segl kjenner jeg ikke.

1. Segl fra år 1700 benyttet av Ole Frantzen Flor, sogneprest til Gjerpen.

Seglet inneholder bare et skjold, dette firdelt med et hjerteskjold, i hjerteskjoldet et svevende andreaskors ledsaget av fire stjerner, i hovedskjoldets 1. og 4. felt et fallgitter, i 2. og 3. felt en løve med dobbelt Hale holdende et kors i sin ene forpote (se figur 1).

Av disse merker er fallgitteret høist uvanlig i norsk heraldikk. Dette faktum i forening med skjoldets sammansatte natur syntes å peke mot andre heraldiske himmelstrøk når det gjalt spørsmålet om tilblivelse, og bragte frem i min erindring hvad jeg visste om slekten Flors sydlandske oprinnelse.

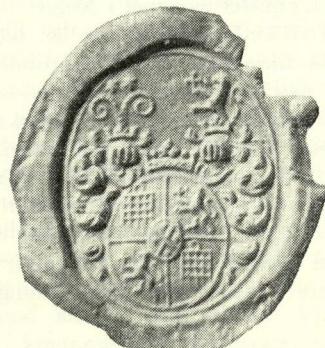
Et noget yngre medlem av slekten skriver ved midten av 1700-tallet om sin avstamning (Personalhistorisk Tidsskrift, 3. rekke, bind II):

»Tabelle paa de nedstammende Florer fra Florenz i Italien, ... hvis Stammefader i spæde Barndom bragt over Vand til Norge, hvor hans Sæd er af Gud velsignet, at deraf, saavidt mindes og vides, er i Aggershus Stift bleven, ved Guds, Kongernes og Store Herrers høj-priselige Naade, følgende, ej Italienere af Troe og Sind, men (Gud være Tak!) rene, sande og retskafne Christi Menigheds Lys og Lærere« Her følger så nedskrivenes forfedre, så langt tilbake som han kan navngi dem.

En annen kilde (samme tidsskrift, samme rekke, bind I) opgir slektens stamfar som *Frants Frantsen Italus*, som var sogneprest til Nannestad i Akershus stift 1554.

Det kunde efter dette være nærliggende å regne med som en mulighet, at Ole Frantzen Flor førte sitt særpregede skjold som en arv fra italienske forfedre.

Så enkelt er det imidlertid ikke. Det viser sig nemlig, at nøyaktig samme

2. Segl med det friherrelige Creutz-våben, skal ha tilhørt Lorentz Creutz, død 1674, seglet dog fra 1688.

skjold i 1654 blev tildelt brødrene *Lorentz* og *Johan Creutz* ved deres optagelse i svensk friherrestand! Lorentz Creutz døde i 1674; en avstøpning jeg har av et segl, som skal ha tilhørt ham, er datert 1688; er eierforholdet korrekt angitt, må seglet være posthumt (se figur 2). Det av stjerner ledsagede andreaskors (her »svevende« i motsetning til f. eks. hos *Elgenstierna*) er familiens Creutz' stamvåben, og blev ført allerede i 1569 av *Lars Mattsson* eller *Markusson*, som nevnte år fikk sitt adelskap fornyet, og oppgis å være av en urgammel finsk *frälssesläkt*.

Efter stilen å dømme, kan Lorentz Creutz' her gjengitte segl ikke være stort eldre enn fra 1670-årene. Han må ha hatt flere segl tidligere, et med stamvåbenet før 1654, og etter den tid et eller flere med det friherrelige våben.

Våbenets karakter tatt i betrakning, kan det umulig være opstått i to forskjellige land mer eller mindre samtidig. Er det da korrekt, at våbenet er blitt til i Sverige i 1654, nydannet i anledning av brødrene Creutz' optagelse i friherrelig stand, gis det bare én forklaring på at det finnes brukt i Norge i 1700. Lorentz Creutz må i sin tid ha mistet et signet i Norge.

Ved freden i Roskilde 26. februar 1658 blev som bekjent Trondhjems len avstått til Sverige, og den som i mai måned samme år som svensk kommissær mottok lenet, var nettopp Lorentz Creutz. Han opholdt sig i Trondhjem til ut på sommeren, da han med fritt leide tiltrådte hjemreisen gjenom Norge. Her blev han efter Carl Gustavs fredsbrudd tatt til fange av

norske soldater ved Elverum. Han blev ført til Akershus festning, og holdt som fange der, til han den følgende sommer blev utvekslet og sendt hjem. Det var i juni 1659.

Spørsmålet er altså om Creutz under sitt delvis nødtvungne ophold i Norge 1658–59 kan ha tapt sitt signet, og videre om dette på en eller annen måte kan være kommet i Flors besiddelse før år 1700.

Betrakter vi Flors segl, ser vi at dette ikke behøver å være noget fullstendig avtrykk av den benyttede seglstamp. Spor etter en hjelm eller hjelmer er ikke synlige over skjoldet, hvor de burde ha vært det, men derimot kan det fullstendige segl ha inneholdt en krone. Hvad man på den annen side legger merke til, er at seglet ikke er noget fremragende gravørarbeide. Såvidt jeg har hatt adgang til å konstatere, står det langt tilbake for samtidige svenske segl, tilhørende Creutz' standsfeller. Således er løvene, og særlig den ene av dem, nesten komisk klosset utført.

Det svenske riksarkiv har på min forespørsel velvilligst svart, at man der ikke kjerner til, at Lorentz Creutz nogengang har benyttet det segl, som her er presentert som Flors. Dermed er det ikke, såvidt jeg har forstått, utelukket at han kan ha benyttet det. Det måtte eventuelt ha vært i det korte tidsrum 1654–59.

Å få svaret på dette spørsmål, der nest eventuelt på om Flor har benyttet seglet til stadighet eller bare den ene gang rent tilfeldig, vilde utvilsomt være av interesse.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[sv] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.